

ՀՀ Պետական
Կառավարման Ակադեմիա

Մասնագիտություն՝
իրավագիտություն
Թեմա՝ Գարեգին Նժդեհի
Կատարող՝ Վահե Սևոյան

2016 թվական

Գարեգին Նժդեհ

Հաղթում է ուժեղը և ո՛չ
արդարը

Կյանքը

Գարեգին Նժդեհը (իսկական ազգանունը՝ Տեր-Յարությունյան, Նժդեհ ծածկանվան առաջին գրավոր հիշատակությունը 1906 թ-ի սեպտեմբերի 27-ից է) սովորել է Նախիջևանի ռուսական 7-ամյա դպրոցում, ապա՝ Թիֆլիսի ռուսական գիմնազիայում և Սանկտ Պետերբուրգի համալսարանի իրավաբանության բաժնում: 1907 թ-ին ավարտել է Սոֆիայի սպայական դպրոցը, ընդունվել ՅՅԴ կուսակցության շարքերը, որից հեռացել է 1937 թ-ին: 1908 թ-ին վերադարձել է Կովկաս: 1909 թ-ին ցարական ոստիկանությունը ձերբակալել է նրան (զենք տեղափոխելու համար), 1912 թ-ին ազատվել է բանտից և մեկնել Բուլղարիա: Մասնակցել է Բալկանյան 1-ին պատերազմին (1912–13 թթ.). Անդրանիկի հետ կազմավորել է հայկական կամավորական վաշտ (271 զինվոր) և բուլղարական բանակի կամավորական միավորման կազմում կռվել թուրքերի դեմ. պարգևատրվել է «Սպայական քաջության խաչ» շքանշանով:

«Ժողովուրդ, քո պատմության բոլոր դարերի անունով երրուեցնում եմ սերունդներիդ. չներե՛լ, չներե՛լ թուրքին, անգամ եթե մի օր նրան տեսնես անկեալի վիճակում: Այո՛, ներում են թշնամուն, բայց ո՛չ եւ իր կեսի սպանիչին, ո՛չ եւ նրան, որը մի օր փորձեց գոյութեան գրքից քո անունը սրբել»:

www.hayagitaran.info

ԳԱՐԵԳԻՆ ՆՇԴԵՀ

www.hayagitaran.info
Ապարազեդ
Նժդեհ

Առաջին համաշխարհային պատերազմի (1914–18 թթ.) ժամանակ նշանակվել է կամավորական 2-րդ գնդի հրամանատար Դրոյի (Դրաստամատ Կանայան) տեղակալ, 1916 թ-ին՝ կամավորական գնդերը ցրելուց հետո, անցել է Ալեքսանդրապոլ: 1918 թ-ին հեծյալների հարյուրյակով մասնակցել է Ղարաքիլիսայի ճակատամարտին (մայիսի 24–28-ը): Հայաստանի Հանրապետության (1918–20 թթ.) հռչակման առաջին օրվանից զբաղվել է ազգային բանակի կազմավորման և ուսուցման աշխատանքով:

1919 թ-ի հոկտեմբերից Չանգեզուրի (Ներկայիս ՀՀ Սյունիքի մարզի տարածքը) գինված ուժերի հրամանատարն էր, որոնք Նոյեմբերին կազմակերպված դիմադրություն են ցույց տվել թուրք-թաթարական զորքերին:

1920 թ-ի հուլիսին 11-րդ Կարմիր բանակի դեմ Նժդեհն իր փոքրաթիվ ուժերով մի քանի շաբաթ անհավասար մարտեր է մղել Կապանի պաշտպանության համար:

1920 թ-ի օգոստոսի 10-ին Թիֆլիսում Հայաստանի Հանրապետության և Խորհրդային Ռուսաստանի միջև կնքվել է համաձայնագիր, ըստ որի՝ Ղարաբաղը, Չանգեզուրը և Նախիջևանը պետք է ժամանակավորապես վերահսկեին Խորհրդային ուժերը՝ մինչև Հայաստանի և Ադրբեջանի (ապրիլի 28-ից՝ Խորհրդային) միջև վիճելի տարածքների պատկանելության հարցի խաղաղ ճանապարհով լուծումը: Սակայն Չանգեզուրի ժողովուրդը՝ Նժդեհի գլխավորությամբ, չի ճանաչել այդ համաձայնագիրը

Գաղտնալ ՆՇԻԷՆ

Այս օրի՞ն, ըսածե՞ր՞ն'դ, երբ
 Հայը գաղտնալ սպսե՛ծ յաճե՛ծ,
 այն օրի՛ն օժարձ թագաւորե՛ծ
 Հայաստանո՛ւմ

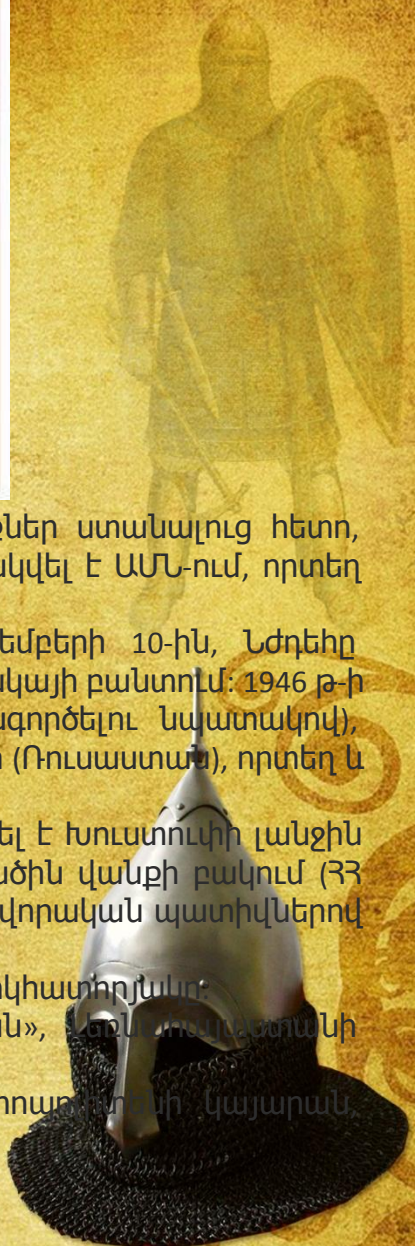
1921 թ-ի հուլիսի կեսերին, Սյունիքը Խորհրդային Հայաստանին միացնելու երաշխիքներ ստանալուց հետո, Նժդեհը փոքր զորախմբով անցել է Իրան, 1922 թ-ին մեկնել Սոֆիա: 1932-34 թթ-ին բնակվել է ԱՄՆ-ում, որտեղ մշակել է Ցեղակրոն վարդապետությունը և սկզբնավորել համանուն շարժումը:

1944 թ-ի սեպտեմբերին Խորհրդային բանակի՝ Բուլղարիա մտնելուց հետո՝ հոկտեմբերի 10-ին, Նժդեհը ձերբակալվել է Նրան տեղափոխել են Բուխարեստ, ապա՝ Մոսկվա, և բանտարկել Լուբյանկայի բանտում: 1946 թ-ի նոյեմբերին ուղարկել են Երևան (ԽՍՀՄ-Թուրքիա ենթադրվող պատերազմում օգտագործելու նպատակով), դատապարտել 25 տարվա բանտարկության: 1948 թ-ին տեղափոխել են Վլադիմիրի բանտ (Ռուսաստան), որտեղ և վախճանվել է (դեկտեմբերի 21-ին) ու թաղվել բանտին կից գերեզմանատանը:

1983 թ-ին Նժդեհի աճյունը գաղտնի տեղափոխվել է Երևան, որից մի մասունք ամփոփվել է Խուստուռլի լանջին (2001 թ-ին կանգնեցվել է կիսանդրին), աճյունը 1987 թ-ին՝ Սպիտակավոր Սբ Աստվածածին վանքի բակում (ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Վերնաշեն գյուղի մոտ): 2005 թ-ի ապրիլի 26-ին աճյունի մի մասը գինվորական պատիվներով վերաթաղվել է Կապանում, որտեղ ստեղծվել է Նժդեհին նվիրված հուշահամալիր:

2001 թ-ին Երևանում լույս է տեսել Նժդեհի երկերի «Հատընտիր» ժողովածուն, 2002 թ-ին՝ երկհատորյակով՝ Հայաստանի առաջին հանրապետությունը Նժդեհին պարգևատրել է «Մեծն Վարդան», Երևանի մարզի Հանրապետությունը՝ «Խուստուռլի արծիվ» շքանշաններով:

Գարեգին Նժդեհի անունով Երևանում կոչվել են դպրոց, հրապարակ, փողոց, մետրոստանի կայարան, Գյումրիում՝ փողոց, հրապարակ, որտեղ և կանգնեցվել է Նրա հուշարձանը:

Թևապոր Խոսքերից

«Ազգային ոգի – ահա՛ գերագույն հերոսը, միա՛կը, մեր պատմության անհիվը դարձնող, մեր հավաքական ճակատագիրը վարող հերոսը»:
Գարեգին Նժդեհ

«Յոգու հիվանդությունն ունեն ժողովուրդները, երբ բողոքում են իրենց հայրենիքից»:

«Պիտ պարտվի, պիտ մեռնի կեղծիքը մեր կյանքում, որ ապրի մեր ժողովուրդը»:

«Փոքր ազգերը պարտադրորեն ավելի հայրենասեր պիտ լինեն, քան մեծերը, մենք՝ ավելի, քան բոլորը»:

Գարեգին Նժդեհ

Իր ետերքի մեջ մոլոր է անեն
 վարդապետություն, արժանապատիվ
 թե ընկերային, որը մտապոր
 կոտորություն է ՊԱՀԱՆՁՈՒՄ ԻՐ
 ՊԱՎԱՆՈՂՆԵՐԻՑ:

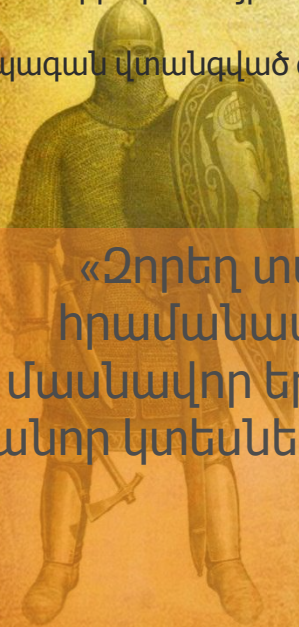
Այո՛, ԿԵՂՑ է, ՀԱԿԱՄԱՐՊԿԱՅԻՆ
 ԱՄԱՆԸ, ՈՐՈՎ ԵՒ՝ ՄԵՐԾԵԼԻ

Իրավունքը ուժի հասկացողություն է, այլ
 ոչ տրամաբանական:

Մի ժողովուրդ, որի որդիները հավասար
 չեն օրենքի եւ մահվան առջև՝ հաղթական
 հայրենիք չի ունենա:

Կրոնների պես հայրենիքներն էլ պահանջում են, որ իրենց սպասարկողի ձեռքերը լինեն տաք եւ մաքրամաքուր:

Ապագան վտանգված ժողովուրդների վերջին խաղաթուղթը — վերադաստիարակությունն է:

«Չորեկ տպավորություն կձգե զինվորներու վերաբերումը դեպի իրենց
 հրամանատար Նժդեհը: Այդ հարաբերությունն չէ դեպի իրենց պետը, այլ
 մասնավոր երկրպագություն գերագույն էակի մը հանդեպ: Չինվորը հանձին
 անոր կտեսնե մարմնացումը թագավորի մը, որը իմաստությամբ կկառավարե
 հայ ժողովուրդը»:

Գևորգյան Ֆիլիպով,
 բուլղարական բանակի սպա

Նյութի աղբյուրներ

- <https://npatak.wordpress.com/2012/04/08/%D5%A3%D5%A1%D6%80%D5%A5%D5%A3%D5%AB%D5%B6-%D5%B6%D5%AA%D5%A4%D5%A5%D5%B0%D5%AB-%D5%B0%D5%A6%D5%B8%D6%80-%D5%B4%D5%BF%D6%84%D5%A5%D6%80%D5%A8/>
- <http://www.encyclopedia.am/pages.php?hId=1285>
- https://hy.wikiquote.org/wiki/%D4%B3%D5%A1%D6%80%D5%A5%D5%A3%D5%AB%D5%B6_%D5%86%D5%AA%D5%A4%D5%A5%D5%B0